

Sprawa: Odpowiedź na interpelację nr 3041 w sprawie stabilnego, efektywnego i zrównoważonego zarządzania finansami publicznymi
Znak sprawy: PM10.054.1.2024
Kontakt: Kancelaria MF
tel.: +48 22 694 55 55
e-mail: kancelaria@mf.gov.pl

Pan Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację poselską nr 3041, Pana Daniela Milewskiego, w sprawie stabilnego, efektywnego i zrównoważonego zarządzania finansami publicznymi przesyłam poniższe wyjaśnienia.

Ad. 1. Jakie konkretnie działania podejmuje rząd w celu zapewnienia stabilności finansowej państwa, zwłaszcza w kontekście utrzymania równowagi budżetowej i kontrolowania zadłużenia publicznego?

Utrzymanie stabilności finansowej państwa gwarantowane jest zarówno przez obowiązujące krajowe reguły (m.in. maksymalny limit wydatków budżetu państwa ustalany na podstawie stabilizującej reguły wydatkowej, konstytucyjny limit długu publicznego) jak i regulacje unijne.

W kwietniu br. weszła w życie reforma ram zarządzania gospodarczego w UE, w tym reguł fiskalnych. Pakiet aktów prawnych obejmuje dwa rozporządzenia dotyczące średniookresowych planów budżetowo-strukturalnych i procedury nadmiernego deficytu (EDP) oraz znowelizowaną dyrektywę w sprawie krajowych ram budżetowych. Nowy sposób nadzoru finansów publicznych państw członkowskich przez Komisję Europejską i Radę UE ma wzmocnić stabilności finansów publicznych w średnim okresie oraz sprzyjać zrównoważonemu wzrostowi gospodarczemu i zwiększeniu odporności gospodarki UE.

W centrum zreformowanych ram zarządzania gospodarczego znajdują się plany średniookresowe przygotowywane przez państwa członkowskie na minimum 4 kolejne lata, które zastąpią obecne programy stabilności lub konwergencji i krajowe programy reform oraz będą determinowały ścieżkę wydatków wiążącą dla 4-7 kolejnych ustaw budżetowych.

Procedura nadmiernego deficytu inicjowana z powodu przekroczenia przez deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych progu 3% PKB pozostanie bez zmian. Wydłużeniu ulegnie jednak okres korekty nadmiernego deficytu (obecnie co do

zasady 1 rok od stwierdzenia przez Radę, że w danym kraju deficyt przekracza 3% PKB). Wzmocniona zostanie natomiast EDP podejmowana ze względu na dług.

Reformy zarządzania gospodarczego, nakładają również na państwa członkowskie obowiązek posiadania niezależnej instytucji fiskalnej, której rolę w Polsce ma pełnić Rada Fiskalna. Powołanie Rady Fiskalnej jest częścią pakietu przejrzystości finansów publicznych opracowanego przez Ministerstwo Finansów (dalej MF), w skład którego wchodzi również projekt nowelizacji ustawy o finansach publicznych w zakresie Stabilizującej Reguły wydatkowej (dalej SRW).

Wszelkie działania w obszarze zagadnień finansowych muszą pozostawać w zgodności z ustawą o finansach publicznych (dalej: „uofp”), zawierającą przepisy systemowe wprowadzające stosowne ograniczenia i ustalające uprawnienia zmierzające do właściwej realizacji budżetu państwa.

Rząd podejmuje działania, mające na celu uszczelnienie Stabilizującej Reguły Wydatkowej, których celem jest zapewnienie spójności krajowej polityki budżetowej z wymogami reguł UE. 19 czerwca br. Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych. Projekt przewiduje rozszerzenie zakresu jednostek objętych SRW o instytucje gospodarki budżetowej, agencje wykonawcze, ZUS i państwowe osoby prawne, o których mowa w art. 9 pkt 14 ustawy o finansach publicznych. W wyniku tego rozszerzenia wszystkie jednostki, których plany finansowe są zamieszczane w ustawie budżetowej w formie załączników, będą objęte SRW. W sumie do stabilizującej reguły wydatkowej zostanie włączonych około 90 nowych jednostek sektora finansów publicznych. Do SRW zostaną włączone skarbowe papiery wartościowe (SPW), które są przekazywane nieodpłatnie jednostkom sektora instytucji rządowych i samorządowych przez jednostki i organy objęte SRW. Przekazywanie SPW zamiast dotacji stosowane jako ominięcie limitu wydatków powoduje obniżenie wielkości wydatków budżetu państwa lub wykreowanie przestrzeni na dodatkowe wydatki. Objęcie SRW skarbowych papierów wartościowych przekazywanych jednostkom sektora instytucji rządowych i samorządowych oznacza zrównanie takiego przekazania z wydatkiem w ramach SRW. Planuje się, że nowa SRW, w tym rozszerzenie zakresu SRW, będzie zastosowana po raz pierwszy do projektu ustawy budżetowej na 2025 rok.

Ad. 2. Czy istnieją programy lub mechanizmy mające na celu ochronę finansów publicznych przed nieprzewidzianymi szokami ekonomicznymi i kryzysami, a także zapewnienie odpowiedniej rezerwy finansowej dla nieprzewidzianych wydatków?

Podstawy prawne funkcjonowania odpowiednich mechanizmów mających na celu ochronę finansów publicznych przed nieprzewidzianymi szokami ekonomicznymi i kryzysami, a także zapewnienie odpowiedniej rezerwy finansowej dla nieprzewidzianych wydatków zawarte są w ustawie o finansach publicznych.

Jednym z mechanizmów ochrony finansów publicznych w przypadku nieprzewidzianego szoku ekonomicznego jest możliwość zawieszenia Stabilizującej Reguły Wydatkowej. Tzw. klauzula wyjścia to mechanizm, który może zostać uruchomiony w wyniku pojawienia się stanów nadzwyczajnych określonych w art. 112d ustawy o finansach publicznych.

W obecnym kształcie, po zmianach ustawy o finansach publicznych z 11 sierpnia 2021 r., klauzulę wyjścia SRW stosuje się w wypadku wprowadzenia stanu wojennego, stanu wyjątkowego na całym terytorium RP, stanu klęski żywiołowej na całym terytorium RP lub ogłoszenia stanu epidemii na całym obszarze RP i

jednoczesnego znacznego pogorszenia sytuacji makroekonomicznej. Znaczne pogorszenie się sytuacji makroekonomicznej rozumiane jest poprzez niższą realną dynamikę wzrostu PKB o więcej niż 2 punkty procentowe od wskaźnika średniookresowej dynamiki realnego wzrostu PKB.

Przyjęty przez Radę Ministrów 19 czerwca br. projekt ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych zakłada zmiany w klauzuli wyjścia z SRW. Zmiany te obejmują przesłanki zawieszenia funkcjonowania SRW, które będzie możliwe w momencie wprowadzenia jednego ze stanów nadzwyczajnych lub w przypadku znacznego spowolnienia gospodarczego. Obecnie, aby zastosować klauzulę wyjścia (zawieszenie stosowania SRW) wprowadzenie jednego ze stanów nadzwyczajnych musi być połączone ze znacznym spowolnieniem gospodarczym. Zmiana ta ma na celu, zgodnie z zaleceniem Międzynarodowego Funduszu Walutowego, uniezależnienie zastosowania klauzuli wyjścia w przypadku znacznego spowolnienia gospodarczego od konieczności współistnienia innych czynników (wystąpienie jednego ze stanów nadzwyczajnych). Wprowadzone rozwiązanie pozwoli na szybsze reagowanie w sytuacjach kryzysowych, przy zachowaniu stabilności finansów publicznych.

W przypadku uruchomienia klauzuli wyjścia, automatycznie uruchamiana jest również klauzula powrotu, która umożliwia stopniowy powrót do pierwotnej formuły stabilizującej reguły wydatkowej z art.112aa, w horyzoncie od 2 do 4 lat od spełnienia warunków określonych w art. 112d ustawy o finansach publicznych.

Dodatkowo ustawa o finansach publicznych determinuje całokształt uchwalanej corocznie ustawy budżetowej, która jest podstawą gospodarki finansowej państwa w danym roku budżetowym i składa się z:

- budżetu państwa,
- załączników,
- postanowień, których obowiązek zamieszczenia w ustawie budżetowej wynika z niniejszej ustawy lub z odrębnych ustaw.

Na wypadek wystąpienia negatywnych skutków wynikających z materializacji nieprzewidzianych szoków lub kryzysów ekonomicznych oraz w celu zapewnienia niezbędnej rezerwy finansowej ustawa o finansach publicznych dostarcza szeregu instrumentów umożliwiających elastyczne zarządzanie budżetem oraz przekierowanie środków finansowych w trakcie roku budżetowego na zadania, które mogą wymagać wyższego niż to pierwotnie planowano finansowania. Wśród tych instrumentów wskazać należy m.in.:

- obowiązek utworzenia rezerwy ogólnej w budżecie państwa (art. 140 oraz 155 uofp). Rezerwa ogólna jest szczególnym instrumentem finansowym umożliwiającym reagowanie m.in. w sytuacjach nagłych, których wystąpienia nie można było przewidzieć, a wymagają niezwłocznego wsparcia finansowego; spektrum obszaru interwencji nie jest tu ograniczone, bowiem może dotyczyć wszystkich przestrzeni oddziaływania państwa, przy istnieniu podstawy materialno-prawnej wynikającej z przepisów innych ustaw dla realizacji wydatków;
- tworzenie rokrocznie rezerw celowych m.in. przeznaczonych na przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych oraz na zobowiązania wymagalne Skarbu Państwa - środki z tej rezerwy zostają przeznaczane na sfinansowanie wymagalnych zobowiązań Skarbu Państwa wynikających z prawomocnych wyroków sądowych i ugód zawartych przed sądem oraz innych wypłat;

- możliwość zmiany przeznaczenia rezerw celowych (art. 154 uofp);
- możliwość dokonywania wydatków nieprzewidzianych, których obowiązkowe płatności wynikają z tytułów wykonawczych, wyroków sądowych lub ugód, bez względu na poziom środków finansowych zaplanowanych na ten cel (art. 165 uofp);
- możliwość przenoszenia wydatków budżetu państwa między rozdziałami i paragrafami klasyfikacji wydatków (art. 171 uofp);
- możliwość blokowania planowanych wydatków budżetowych (art. 177 oraz 179 uofp). Decyzję o blokowaniu planowanych wydatków budżetowych, podejmują po wystąpieniu przesłanek wymienionych w ww. artykułach dysponenci części budżetowych, Minister Finansów lub Rada Ministrów;
- w przypadku wyczerpania dostępnego limitu środków na zobowiązania wymagalne Skarbu Państwa, istnieje możliwość uzupełnienia tych środków poprzez utworzenie nowej pozycji rezerw celowych z blokad wydatków w innych częściach budżetu państwa. Taka rezerwa może być utworzona na cele osobno wskazane w ustawie budżetowej.

Ponadto w trakcie realizacji ustawy budżetowej corocznie powstają tzw. „naturalne oszczędności”. Są to takie wydatki, które nie są w pełni realizowane w stosunku do ich pierwotnie zaplanowanej wysokości w wyniku obiektywnie występujących okoliczności takich jak np. niższa niż przewidywano faktyczna liczba świadczeniobiorców lub zmiana harmonogramu realizacji inwestycji. Tego typu oszczędności mogą w trakcie roku zostać przekierowane na zadania wymagające większego finansowania.

W przypadku gdy wyżej przedstawione możliwości zmiany pierwotnego poziomu finansowania poszczególnych zadań są niewystarczające lub w sytuacji gdy negatywne odchylenia po stronie dochodowej są na tyle istotne, że konieczna jest rewizja pierwotnych założeń makroekonomicznych, Rada Ministrów może sięgnąć po instrument polityki fiskalnej w postaci nowelizacji ustawy budżetowej w celu dostosowania najważniejszych parametrów budżetowych, w tym dochodów, wydatków oraz deficytu budżetu państwa, do panujących uwarunkowań i aktualnej sytuacji makroekonomicznej.

Ad. 3. W jaki sposób rząd monitoruje i ocenia efektywność wydatków publicznych, aby zapewnić optymalne wykorzystanie środków publicznych i osiągnięcie zamierzonych celów polityki publicznej?

Jednym z narzędzi wspierających monitorowanie i ocenę efektywności wydatków publicznych są przeglądy wydatków, które jako instrument wspierający zarządzanie finansami publicznymi, zostały wprowadzone w 2023 r. do ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r., poz. 1270 - art. 175a – 175h).

Wprowadzenie przeglądów wydatków stanowiło wypełnienie zaleceń Komisji Europejskiej w zakresie poprawy zarządzania finansami publicznymi. Zgodnie z zaleceniami OECD i innych organizacji międzynarodowych (np. Międzynarodowego Funduszu Walutowego) informacje pochodzące z analizy efektywności wydatkowania środków publicznych powinny być wykorzystywane w procesie podejmowania decyzji w kolejnych latach budżetowych. Przeglądy wydatków mają więc za zadanie wspierać efektywną konsolidację fiskalną przez wskazywanie wydatków mało efektywnych. Ułatwiają przez to wprowadzanie zmian w strukturze wydatków, służąc jednocześnie podnoszeniu ich jakości. Obecnie trwają prace nad

opracowaniem pierwszego planu przeglądów, na podstawie którego będą prowadzone w przyszłości przeglądy wydatków.

Ad. 4. Jakie kroki podejmuje rząd w celu zwiększenia przejrzystości i odpowiedzialności w zarządzaniu finansami publicznymi, w tym poprzez publikację budżetu i raportów finansowych oraz kontrolę nad wydatkami?

Jawność i przejrzystość finansów publicznych są jednymi z kluczowych warunków dla właściwego funkcjonowania państwa dlatego przepisy ujęte w rozdziale 4 uofp wprowadzają ogólną zasadę jawności gospodarki środkami publicznymi. Zasada ta jest realizowana m.in. poprzez podawanie do publicznej wiadomości informacji o przebiegu wykonania budżetu państwa.

Zgodnie z art. 34 ust.1 pkt 3 lit. d uofp zakres przedmiotowy informacji, objętych obowiązkiem podania do publicznej wiadomości, obejmuje informacje o wykonaniu budżetu państwa za okresy miesięczne. Natomiast zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy Minister Finansów jest zobowiązany do podawania danych zbiorczych dotyczących wykonania budżetu państwa za okresy miesięczne, w tym kwot deficytu lub nadwyżki. Wstępne szacunkowe dane o wykonaniu budżetu państwa dostępne są na stronie MF¹.

Zgodnie ze wskazanymi przepisami w Ministerstwie Finansów są przygotowywane również miesięczne i roczne sprawozdania operatywne z wykonania budżetu państwa. Sprawozdania operatywne są przygotowywane na podstawie sprawozdań dysponentów części budżetowych, sporządzanych i przekazywanych zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 stycznia 2022 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 454).

Ponadto, na podstawie przekazywanych do Ministerstwa Finansów sprawozdań budżetowych są przygotowywane roczne sprawozdania z wykonania ustawy budżetowej (tom I i II), w szczególności określonej w art. 182 uofp. Na podstawie art. 34 ust. 2 uofp Minister Finansów podaje je do publicznej wiadomości po przyjęciu przez Radę Ministrów, publikując na stronie internetowej Ministerstwa Finansów. Natomiast na podstawie art. 183 Minister Finansów przedstawia sejmowej komisji właściwej do spraw budżetu i Najwyższej Izbie Kontroli informację o przebiegu wykonania ustawy budżetowej za pierwsze półrocze danego roku budżetowego.

Dodatkowo na stronie MF publikowane są szczegółowe informacje dotyczące sytuacji finansowej samorządów. Publikowane sprawozdania w układzie kwartalnym są zarówno sprawozdaniami jednostkowymi, jak i zagregowanymi. Publikowana jest także Wieloletnia Prognoza Finansowa dotycząca samorządów.

Zbiorcze informacje dotyczące stanu finansów publicznych wg metodyki ESA, czyli sektora instytucji rządowych i samorządowych, są dostępne na stronie internetowej Eurostatu (Europejskiego Urzędu Statystycznego) i są regularnie publikowane². Natomiast średniookresowe prognozy prezentowane są w corocznych Wieloletnich Planach Finansowych Państwa, które zostaną zastąpione 4-letnim planem³.

¹ <https://www.gov.pl/web/finanse/szacunkowe-wykonanie-budzetu>

² <https://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/data>

³ <https://www.gov.pl/web/finanse/wieloletni-plan-finansowy-panstwa>

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom opinii publicznej – w kwietniu br. został opublikowany dokument „STAN POLSKICH FINANSÓW PUBLICZNYCH 2016-2023 BIAŁA KSIĘGA” - tzw. Biała Księga⁴. Został on przygotowany w celu przedstawienia obrazu stanu finansów państwa oraz wywołania dyskusji na temat poprawy zarządzania finansami publicznymi.

Jednym z pierwszych działań podjętych w celu zwiększenia przejrzystości i jawności finansów publicznych było rozpoczęcie publikacji, na wniosek Ministra Finansów, na stronie internetowej Banku Gospodarstwa Krajowego⁵ informacji planistycznych i sprawozdawczych dotyczących funduszy umiejscowionych w tym banku, w tym m.in.: Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 oraz Funduszu Pomocy.

Ponadto obecnie kwota wydatków wynikająca z SRW obejmuje, po włączeniu państwowych funduszy celowych, zdecydowaną większość wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych. W celu zwiększania przejrzystości i odpowiedzialności w zarządzaniu finansami publicznymi zakres SRW jest stopniowo rozszerzany.

Między innymi, w 2021 r. został zrealizowany kamień milowy A3G w ramach polskiego Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), który miał na celu wprowadzenie do porządku prawnego nowelizacji ustawy o finansach publicznych rozszerzającej zakres SRW o państwowe fundusze celowe, tym samym zapewniając zwiększenie transparentności oraz efektywności zarządzania finansami publicznymi⁶. Nowelizacja umożliwiła automatyczne włączenie nowo utworzonych funduszy celowych do zakresu SRW (podobnie w przypadku funduszy w BGK), a nie jak poprzednio na skutek dyskrejonalnych decyzji Rządu. Z kolei nowelizacja ustawy o finansach publicznych z 2022 r.⁷ wprowadziła dalsze poszerzenie zakresu SRW o Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW).

Stopniowe rozszerzenie zakresu SRW poza zwiększeniem jej transparentności, zmniejsza możliwość wystąpienia nadmiernych nierównowag makroekonomicznych umożliwiając bardziej efektywną i odpowiedzialną politykę fiskalną. Zwiększenie poziomu objęcia pokrycia sektora instytucji rządowych i samorządowych przez SRW sprzyja w szczególności przestrzeganiu wartości referencyjnych dla deficytu i długu ustalonych zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Przyjęty przez Radę Ministrów 19 czerwca br. projekt ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych wprowadza dalsze poszerzenie zakresu SRW o instytucje gospodarki budżetowej, agencje wykonawcze, ZUS i państwowe osoby prawne, a także zmiany w algorytmie określającym kwotę wydatków SRW, dostosowujące algorytm do nowych reguł unijnych. Proponowane zmiany uwzględniają wnioski z przeglądu SRW przeprowadzonego we współpracy z MFW w ramach realizacji kamienia milowego A4G Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, a także wnioski pokontrolne Najwyższej Izby Kontroli w zakresie funkcjonowania SRW.

⁴ <https://www.gov.pl/web/finanse/stan-polskich-finansow-publicznych-2016-2023-biala-ksiega2>

⁵ <https://www.bgk.pl/bip/fundusze/>

⁶ Zakres SRW został poszerzony ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw weszła w życie 21 sierpnia 2021 r., to jest przed końcem trzeciego kwartału 2021 r.

⁷ Ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska (Dz.U. poz. 1747).

Ponadto w obecnym stanie prawnym wszystkie jednostki sektora finansów publicznych (zarówno posiadające osobowość prawną jak i nieposiadające osobowości prawnej) zobowiązane są do prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości. Sprawozdania finansowe dużej części jednostek sektora finansów publicznych podlegają badaniu przez biegłego rewidenta, zatwierdzeniu przez właściwe organy, przekazaniu do Szefa KAS oraz publikacji w BIP. Sprawozdania finansowe Instytucji Gospodarki Budżetowej (IGB) są publikowane w Krajowym Rejestrze Sądowym. Jednocześnie w Ministerstwie Finansów trwają prace nad reformą rachunkowości publicznej, której celem jest konsolidacja sprawozdań finansowych jednostek sektora finansów publicznych.

Ad. 5. W jaki sposób rząd stymuluje efektywne zarządzanie finansami publicznymi na poziomie lokalnym i regionalnym, aby zapewnić odpowiednie alokowanie środków publicznych i realizację potrzeb społecznych?

Należy na wstępie podnieść, że Konstytucja RP w art. 16 ust. 2 stanowi, że „samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność”. Zatem, cyt. „efektywne zarządzanie finansami publicznymi na poziomie lokalnym i regionalnym” oznacza autonomiczne, niezależne i w pełni samorządne realizowanie zadań publicznych przypisanych samorządom ustawami. Konsekwentnie Konstytucja w art. 167 stanowi, że jednostkom samorządu terytorialnego zapewnia się udział w dochodach publicznych odpowiednio do przypadających im zadań. Dochodami JST są ich dochody własne oraz subwencje ogólne i dotacje celowe z budżetu państwa. Szczegółową specyfikację dochodów JST ustawa zasadnicza pozostawia ustawie zwykłej⁸.

Aby poprawić obecnie istniejący system dochodów JST w tym także cyt. „zapewnić odpowiednie alokowanie środków publicznych i realizację potrzeb społecznych” przygotowywana jest, znajdująca się na końcowym etapie projektowania, rządowa reforma dochodów JST mająca na celu m.in.:

- odseparowanie, uniezależnienie budżetów samorządowych od wpływu zmian podatkowych w PIT i CIT,
- zapewnienie lepszej alokacji środków publicznych,
 - oparcie zasilenia finansowego JST na zwiększonych dochodach własnych wynikających z bazy podatkowej PIT i CIT. Subwencja ogólna będzie mieć charakter uzupełniający, a nie dominujący,
 - precyzyjny, algorytmiczny system ustalania dochodów JST, kalkulowany na kategorie JST, w tym na wydzielone w odrębną kategorię miasta na prawach powiatu oraz uwzględniający m.in. potrzeby ekologiczne czy zróżnicowane potrzeby wydatkowe JST (oparte na obiektywnych parametrach wg. metod wypracowanej przez MF z Bankiem Światowym).

Ponadto zaprojektowano mechanizm pozwalający na wpływ strony samorządowej na podział środków, a także, co dodatkowo niezwykle istotne wzmocnienie finansów JST.

⁸ Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego Dz.U. 2003 Nr 203, poz. 1966, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 356.

Ad. 6 i 7. Jakie są główne wyzwania związane ze stabilnym, efektywnym i zrównoważonym zarządzaniem finansami publicznymi, a także jakie działania podejmuje rząd w celu ich rozwiązania? Jakie są perspektywy długoterminowe dla stabilnego, efektywnego i zrównoważonego zarządzania finansami publicznymi w Polsce, a także jakie cele strategiczne rząd wyznacza w tej dziedzinie?

Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (zgodnie z metodyką ESA2010) w 2023 r., według wstępnych szacunków GUS, wyniósł 173,8 mld zł tj. 5,1 % PKB. Oznacza to pogorszenie o ok. 1,7 pkt. proc. w stosunku do 2022 r. Zwiększenie deficytu w 2023 r. w porównaniu do 2022 r. było skutkiem m.in. znaczącego zwiększenia nakładów na modernizację sił zbrojnych (ustawa o obronie Ojczyzny) oraz działań osłonowych łagodzących skutki wzrostu cen energii, wspierających gospodarstwa domowe, podmioty wrażliwe i przedsiębiorstwa w ramach Tarcz: antyinflacyjnej, energetycznej i solidarnościowej.

W 2023 roku przekroczenie przez deficyt progu 3% PKB miało więc w Polsce charakter wyjątkowy: przyczyniły się do niego wysokie wydatki obronne, środki zastosowane w celu złagodzenia gospodarczych i społecznych skutków wysokich cen energii oraz zapewnienia pomocy humanitarnej dla osób uciekających z Ukrainy po inwazji Rosji.

Dług publiczny w relacji do PKB znajduje się w dalszym ciągu na relatywnie niskim poziomie. W 2023 r. państwowy dług publiczny (wg definicji krajowej) wyniósł 38,9% PKB, a dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (wg definicji UE) wyniósł 49,6% PKB. Dług w Polsce był znacząco niższy wobec średniej dla UE 81,7% PKB i strefy euro 88,6% PKB. Polska jest jednym z 14 na 27 państw UE z długiem poniżej wartości referencyjnej 60% PKB.

Zgodnie z przyjętym w dniu 30 kwietnia 2024 r. przez Radę Ministrów „Wieloletnim Planem Finansowy Państwa na lata 2024-2027” w nadchodzących latach deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych będzie sukcesywnie ograniczany natomiast w przypadku niepodjęcia dodatkowych działań konsolidacyjnych relacja długu publicznego do PKB wg definicji UE wzrośnie - głównie za sprawą skokowo zwiększonych nakładów na obronność - do 53,4% w 2024r., a następnie dalej będzie rosła, osiągając poziom 61,3% na koniec 2027 r. Wartość referencyjna długu na poziomie 60% PKB określona w Traktacie o funkcjonowaniu UE zostanie przekroczona w 2026 r. Aby zapobiec tej sytuacji, rząd przedstawi na jesieni tego roku strategię konsolidacji w ramach planu budżetowo - strukturalnego wymaganego nowymi zasadami zarządzania gospodarczego UE. W efekcie jej realizacji dług sektora nie przekroczy 60% PKB.

Wszelkie przedstawione powyżej, aktualne działania podejmowane przez rząd nakierowane są na zwiększenie przejrzystości i odpowiedzialności w zarządzaniu finansami publicznymi oraz wzmocnienie stabilności finansów publicznych poprzez dostosowanie m.in. do wymogów wynikających z nowych zasad zarządzania gospodarczego UE.

W opublikowanym przez Ministerstwo Finansów dokumencie „STAN POLSKICH FINANSÓW PUBLICZNYCH 2016-2023 BIAŁA KSIĘGA” zostały wskazane proponowane działania i kierunki zmian, których celem jest poprawa transparentności i przejrzystości procesu budżetowego oraz finansów publicznych.

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia Ministra Finansów

Jurand Drop
podsekretarz stanu